

"Zouden we God zelf moeten zijn!"
E.A.Poe, Eureka, 1848

De engel. De spirituele griezel heeft zich voor de gelegenheid onopvallend gehuld in een wit habijt. Stilletjes is hij het auditorium van de norbertijnenabdij binnengeglipt en heeft hij heimelijk plaatsgenomen op de achterste rij. Geluidloos, zonder geur, onopgemerkt. De aanwezige kloostermoenniken en geleerden hebben al hun aandacht gericht op de aankondiging van Dr. Hazepads voordracht *Alle goden heten Shiva* .

Terwijl hij zijn gehoor toespreekt, bespeurt Erik een trilling die hij nooit eerder heeft waargenomen. Bij elk woord dat hij uitspreekt, klinkt tegelijkertijd een soort rammelend geplof. Alsmar luider. De zaal lijkt niets te merken terwijl het geraas in zijn oren aanzwelt.

Hij houdt zijn mond.

Het publiek wacht af. Hij staat bekend als zonderling .

De spanning neemt toe.

Erik schraapt zijn keel. Het klinkt alsof er een bom ontploft.

Zijn toehoorders staren onverstord naar het podium. Niemand schijnt te horen wat *hij* hoort.

Hij neemt de draad weer op maar houdt direct al midden in de eerste zin zijn mond. Knarsende ontploffingen teisteren zijn trommelvliezen.

Wat gebeurt er? Mijn hoofd zit vol klotsende knickers. Alleen omdat ik mijn gedachten onder woorden breng? Ik probeer het nog één keer.

Dan ziet hij de volwassen cherubijn over de hoofden van zijn argeloze publiek zweven. Zonder verhullende sluiers en met een trompet aan de lippen. Een visioen van de vader uit zijn kinderjaren.

Het geschetter is oorverdovend zodra hij verder praat.

“Aaaaahhhggggg...”

Nu raken de aanwezigen enigszins van hun stuk. Sommigen maken kenbaar dat de spreker wel wat overdrijft. Het geroezemoes neemt toe als Erik zich vertwijfeld van de microfoon afwendt. Struikelend doet hij een stapje opzij.

Achter in de zaal klinkt gegriinnik.

Vanaf de zijkant van het podium snelt iemand de onwel geworden spreker tegemoet en leidt hem zorgzaam in de richting van de coulissen.

Terwijl Erik afgaat, staat de engel op van zijn stoel en verdwijnt even onopgemerkt als hij gekomen is.

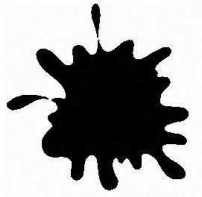
Evenals de gedachte die Erik zodanig gekweld had dat elke uiting ervan in zijn oren had geklonken als het gedreun en geschal van duizend pauken en trompetten.

Met bedaarde tegenwoordigheid van geest kondigt de dagvoorzitter met enkele kwinkslagen de volgende spreker aan.

MAGAZINE 1

waarin beelden van tijdbinders (klokken) en –vlieders (datura), twee korte verhalen over de geboorte van een geest, enkele esoterische essays, twee columns (bron; NPS) en het feuilleton *El Instituto*

- 1 **SHIVA UIT DE ANDES**
- 2 Zonnewijzer (afbeelding)
- 3 Gnomon (afbeelding)
- 4 **VENUS VAN VALDIVIA**
- 5 Almathea's vacuum (afbeelding)
- 6 ***El Insituto 1* MISDIENARENDROOM**
- 7 Uurglas (afbeelding)
- 8 Zandloper (afbeelding)
- 9 **LIED VAN ZAND EN WATER**
- 10 Kalender (afbeelding)
- 11 **HOROSCOOP**
- 12 ***El Instituto 2* GODZERK**
- 13 Mechanisch uurwerk met veer (afbeelding)
- 14 Mechanisch uurwerk met gewichten (afbeelding)
- 15 **SATANS KROON**
- 16 Stonehenge (afbeelding)
- 17 **HEMELSE SYMFONIE**
- 18 **DE SCHONE KANT**

L & B: GERUCHT

SHIVA UIT DE ANDES

Nabij het Indiase dorp Vandamangalam is bij archeologische opgravingen een geruchtmakende megalithische vondst gedaan. Naast de overblijfselen van vaartuigjes werden stenen beeldjes gevonden met zowel Aziatische als Amerikaanse kenmerken.

Studenten van de Mahavidyalaya universiteit in Enathur hebben, onder het toezien van professor Ramakrishna Pissipathy, een uitgestrekt gebied blootgelegd waar al eerder voorwerpen uit de steentijd waren gevonden. De meeste opgegraven beeldjes stellen dieren voor, waarvan sommigen grote gelijkenis vertonen met typisch Zuid-Amerikaanse soorten zoals gordeldieren en miereneters. Een beeltenis van Shiva kan evengoed worden toegeschreven aan Quetzalcoatl uit de Azteekse mythologie. Dr. Vikash Padmavathy, woordvoerder van het onderzoeksteam, twijfelt niet aan een grensverleggende interpretatie.

“Een paar collega’s hebben gesuggereerd dat het gaat om een beeldje van Harihara, de schizofrene hindoestaanse god, half Vishnu en half Shiva. Maar de geprononceerde zon achter het hoofd en de gravures van verschillende maanstanden op het lichaam hebben mij overtuigd van een trans-pacifische connectie”, aldus Padmavathy.

De recente vondsten, zegt hij verder, bevestigen opnieuw wat al enige tijd werd vermoed. Namelijk, dat er ver voor onze jaartelling niet alleen migraties vanuit Azië naar Amerika plaatsvonden, maar dat er ook in tegengestelde richting werd gereisd. Padmavathy sluit een culturele uitwisseling tussen India en Zuid-Amerika dan ook niet uit. Nader onderzoek moet uitwijzen om welke periode het precies gaat.

Bron: The Times of India, 4 december 2011.

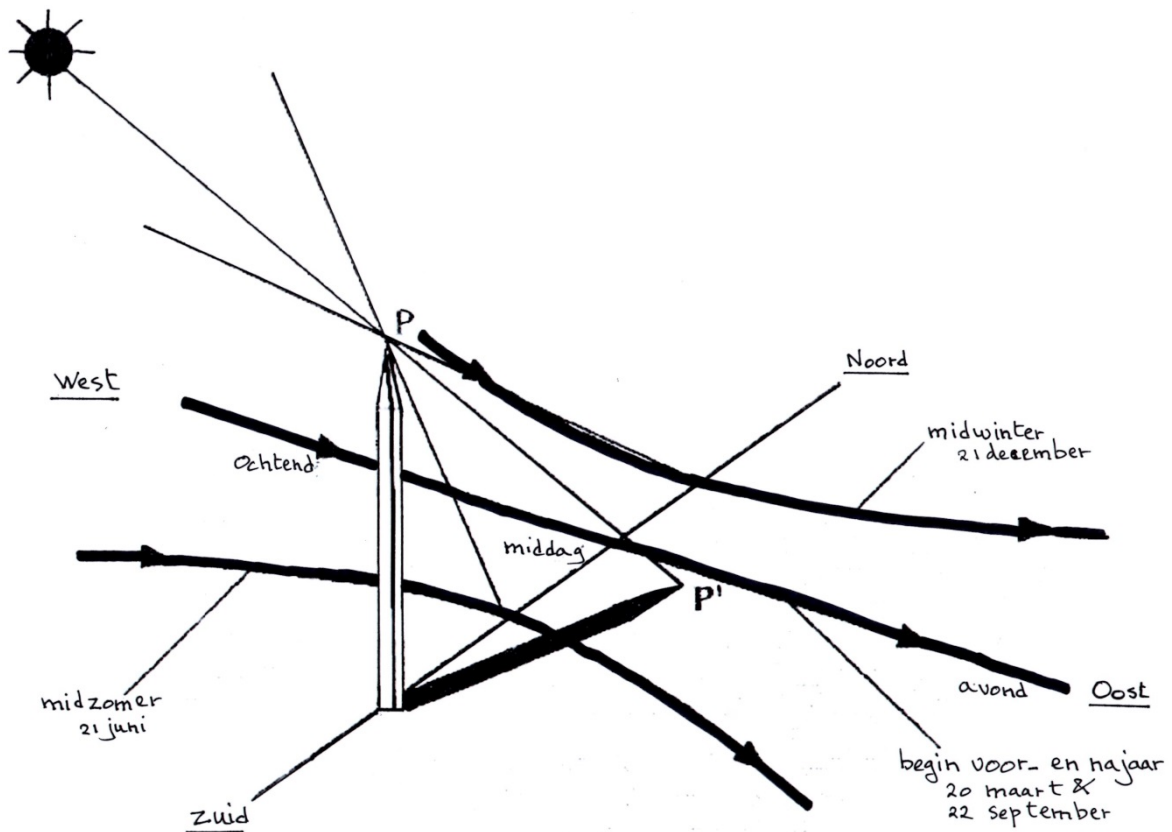
*Elk begin is een notie van tijd
Zonder tijd is er geen begin
Als verleden, heden en toekomst samenvallen
Is tijd alleen nog een gedachte
Een gedachte is ook een begin*

Het eenvoudigste instrument dat de mens ooit ontwierp,
was een stok (gnomon)

Aan de lengte en richting van de schaduw kon men zien

Hoe laat het was

Verzameling van schaduwpunten P' aan het begin van de seizoenen op ca. 50° NB

VENUS VAN VALDIVIA

De struik waaraan de vrucht waarin het zaad waaruit Pacha...

In de jaren vijftig van de vorige eeuw werd tijdens archeologische opgravingen in de omgeving van de kustplaats Valdivia in Ecuador een groot aantal keramische vrouwenfiguurtjes gevonden. Dat er tegenwoordig veel replica's van dergelijke poppetjes te koop wordt aangeboden, lijkt impliciet te bevestigen dat de originele beeldjes, die ongeveer vierduizend jaar oud zijn, een stimulerende rol speelden bij vruchtbaarheidsriten: het stenen vrouwtje zou talrijke nakomelingen voortbrengen.

Men vermoedt dat de Valdiviaanse cultuur polytheïstisch was. Eén van hun goden, Pachacutec, werd verantwoordelijk gehouden voor de veranderingen in de wereld: het komen en gaan, het verbeteren of verslechteren, het voortdurend vernieuwen van de omgeving. Om iets nieuws te maken, moest iets anders worden afgebroken. Soms ging dat in stilte, soms met veel geweld.

Pachakutiq betekent in het Quechua, de oorspronkelijke taal van de Zuid Amerikaanse Indianen, "Hij die de aarde doet schudden".

Ik voel iets in mijn keel dat ik daar nog niet eerder heb gevoeld. Het doet bijna geen pijn maar geluiden kan ik niet meer maken, althans geen aangename klanken, er komt alleen nog gegrom en gekreun uit mijn mond. Afgezien van de bittere dampen en slijmslierten dan. Mijn neus was al aangetast, ruiken kan ik al lang niet meer, gelukkig. Mijn kop zal er wel niet uitzien, mijn oren en ogen mankeren niets, als de anderen mij aankijken zie ik hun afkeer, hoor ik soms een ingehouden snik.

Chamiku is vlakbij, mijn oudste dochter, eerste kind, enig meisje in de lange rij van mormels die door mij geworpen werden. Haast allemaal jongens, ik weet niet meer hoeveel, sommigen heb ik nauwelijks gezien (hebben ze ooit bestaan?).*

Mijn dochter wel. Zij zit naast mij. Zij is nu bijna net zo oud als ikzelf. Zij zorgt voor mij. Zij wast mij. Zij geeft mij eten en drinken en waakt over me als het weer tijd is.

Zonder haar ...

Haar...

Haar heb ik genoeg, vroeger ook op mijn bovenlip maar dat zal daar wel weg zijn. En tussen mijn dijen, als klein meisje had ik al haar op mijn buik, dat struikgewas tierde altijd welig, was ik toen al vruchtbaar? In het struikgewas rondom de heuvels zaten heel wat hazennesten, er kwamen steeds weer nieuwe hazen uit, zouden die haasjes groeien tussen de wortels onder de grond?

Heel wat hazen heb ik aan mijn spies geregen. Toen mijn voeten nog heel waren. Het begon met kleine wondjes, ik merkte er niets van, de vangst werd wel minder, mijn snelheid werd minder, er braken stukjes vlees af, ik voelde er niets van, ik kon niet meer lopen. Wraak van de Koning der Agoeti's¹? Waar zijn mijn voeten nu gebleven?

Ik hoor ze soms stampen, de mannen (mijn zonen?) op het dak van mijn paleis, dansend en zingend zichzelf moed indrinkend en elkaar beloften afdwingend dat niemand, nee, niemand een ander in de steek zal laten! Dat vertrouwen wordt soms beschaamd, maar daar kan niemand wat aan doen, de knulletjes.

De jakwar² was mijn eigen schuld. Ik ben goed met de slinger, katten zijn beter met hun klauwen, kleine katjes kunnen eigenlijk alleen maar miauwen. Ik wilde dat knuffeldier

helemaal niet raken, ik wilde een haas te grazen nemen. Mama Michi³ dacht daar heel anders over, dus mikte ik een steen tussen haar ogen. Daar had het beest niet op gerekend en ik eigenlijk ook niet maar het liep goed af. Toen wel. Jaren later pakte die duivelse kater mij, misschien was het wel de knuffel, maar van knuffelen was geen sprake toen het beest mijn hand afbeet. Ik probeerde hem of haar van Ilya weg te duwen, voerde het beest mijn andere hand, als de mannen er niet geweest waren was ik dat nu vast wel. Er niet geweest.

Ik ben best komisch maar niemand hoort mijn grapjes, ik ben sprakeloos en onthand, wie zit er nou te wachten op een broedmachine, ik ben een baarmoeder avant la lettre, ha, ha.⁴

Ze heeft het hem weer geflikt. Als ik vingers had, zou ik ze erbij aflikken. Chamiku heeft haar aanleg voor het bereiden van lekkernijen niet verloren. Heerlijke kruidenaftreksels en stoofpotjes. Wat ze nu weer heeft klaargemaakt! Ik herken de grote kalebas, wat er in zit kan ik niet zien, de hapjes die ze in mijn mond stopt smaken aangenaam, voor zover mijn smaakzin mij nog niet bedriegt. Ik proef kruiden, stukjes schapenvlees, elke hap houdt mij in leven, de lieve schat houdt altijd rekening met mijn gekrompen smaak en slappe tandvlees. Met mijn tong wrijf ik het voedsel tegen mijn gehemelte en meng het met wat speeksel of met kleine slokjes sap voor ik iets doorslik. Nog steeds kan ik genieten van het eten in mijn mond. Hoe lang nog?

Ik merk dat ik moeilijker kan slikken. Het lijkt of ik elke dag minder proef. Heeft Chamiku dat ook in de gaten? Zonder haar zou ik het niet zo goed hebben, zou ik nooit zo lang mijn rol als Accla⁵ hebben volgehouden. Er zouden anderen geweest zijn, natuurlijk, dat wel, om mij te wassen, te voeden, te vertroetelen, omdat ze mij belangrijk vinden, omdat ik belangrijk ben, omdat ik Accla ben. Maar de toewijding van Chamiku, haar liefde...., nee, ik denk niet dat ik er nog zou zijn.

Met mijn ogen zie ik dat ik minder goed kan zien. De duisternis is zeker weer begonnen, het maakt voor mij niet veel verschil, ik slaap soms in het donker, meestal beleef ik opnieuw wat ik heb meegemaakt. Het lijkt wel of ik rondvlieg in een wereld die er niet meer is, soms zie ik zonen die ik heb verloren, nooit zie ik zonen die nog leven, zij zijn mij vast vergeten of willen mij liever niet meer zien. Alleen mijn dochters. Chamiku. Soms Khishqa, zij heeft haar handen vol aan haar eigen mannen, daar kan ik haar mee plagen, ze vindt het niet erg als ik dat doe, ze weet dat ik in goede handen ben. Soms jeukt het, ik moet mij beheersen, wat valt er aan te doen?

De mannen, de prinsen, ze komen niet zo vaak meer, alleen de oude Ekkekkocho bezoekt me nog wel eens. Nou ja, oud, we zijn samen opgegroeid, hij heeft zich altijd als een oud mens gedragen, met die aangevreten neus van hem lijkt hij wel een supay⁶, zou ik er ook zo uitzien? De anderen, ze kwamen vroeger dagelijks, bespraken hun zaken in mijn bijzijn, alsof het mij iets schelen kon wat zij ergens van vonden, maar hun gezelschap was fijn, het waren een soort eerbewijzen. De blote prinsen en behaarde krijgers moesten via mij hun mannelijkheid bewijzen. En als hen dat niet lukte, dan waren ze niet blij. Mijn schuld was het niet, ik heb al zoveel gezonde baby'tjes gebaard, ik sta boven elke twijfel verheven. Alle meisjes die ken, alle vrouwen, ze krijgen kindertjes, zoveel kindertjes, de meesten gaan al dood bij hun geboorte, en anders duurt het niet lang voor ze er de brui aan geven. Dat heb ik nog nooit meegemaakt, mijn kinderen waren altijd gezond en sterk en bleven jarenlang in leven.

Mijn gedachten fladderen door mijn hoofd als een vogeltje in een kooi. Wanneer het kooitje opengaat, waar vliegt die flierefluiter dan naartoe? Vogeltjes vliegen naar de hemel of vallen op de grond. Waarom zouden ze dat doen? Waar is mijn Pachacutec heen gevlogen?

Ik zie ineens alles heel helder. De prinsen en de baarden, soms komen ze nog wel, meestal met een groep, ze blijven nooit erg lang, ze komen niet meer om te neuken.

De laatste zuigeling is alweer lang geleden. Vroeger duurde het niet lang voordat er weer een piemel in mij werd gestoken. De laatste keren heb ik het niet eens gemerkt, laat staan dat ik de nieuwe vaders ken. Misschien waren het wel oude bekenden. Maar dat zal wel niet, de meeste jongens zijn veel te roekeloos, als ze mij eenmaal hebben gehad, hebben ze het hoogste bereikt, de dwaze hazen, de stakkerds. Met al dat haar op hun gezicht kan ik ze niet eens herkennen, maar jongens zijn het in elk geval niet meer. Krachtpatsers, echte krijgers, dat wel, hun zonen zullen wel net zo worden, mij maakt het niet meer uit.

Mijn eerste vriendje, Picho, die zal ik nooit vergeten, de vader van mijn enige twee dochters, alles wat we samen deden, alsof het gisteren was. Hij zit in mij, voor altijd. Die keer dat we op zoek gingen naar moriches⁷, Picho werd geprikt door doornappels, we waren verdwaald. Raar, ik weet nog precies hoe die schelp glinsterde, Picho wees er naar. De schelpen langs de waterkant, het leken net daturabessen⁸, te hard om te kauwen, eentje heb ik doorgeslikt, smaakte nergens naar. Picho's wondjes heb ik niet behandeld, al was ik goed met kruiden, gingen die vanzelf over? Dat weet ik niet meer.

Die keer dat Picho mij niet wilde achterlaten. De meeste mannen gingen weg, de meeste vrouwen moesten blijven, maar ik moest mee, ik ben hem nog steeds dankbaar, onderweg hebben we Chamiku gemaakt.

Met Khishqa ging het anders, we waren op een plek waar we altijd zouden blijven. Ik was jong, het voelde goed – ik voelde me altijd goed – het was zo vredig in die tijd, alleen de oudjes gingen dood, en ... hè, net had ik het nog en nou is het weg...

Ik zou wel willen huilen, heel hard huilen, alsof ik ineens voorbij het regenbos kan kijken. Het duurt altijd maar even, stel je voor dat ze met bezorgde gezichten op mij afstormen en dan hun schouders ophalen omdat het niets voorstelt, alleen maar wat verdriet. Hoe snuit je trouwens een neus die er niet is? Mijn laatste huilbui had ik toen Picho niet wakker werd, hij was heel bleek en mager, hij lag heel stil, net of hij sliep.

Ik had nog nooit zoiets gezien. Zie het weer voor me, voel het in mijn keel. De schacht van de afgeschoten pijl steekt als een half ingeslikte blaaspijp uit zijn mond. Zijn ogen zijn wijd open, ik weet niet wie er meer verbaasd is, hij of ik, of de schutter van het schot.

Ik heb hem niet gezien, de schutter. Ik heb het op een lopen gezet. Ik had nog een leven.

Ik ben een bevoorrechte vrouw, de mannen maken de dienst uit, mij dragen ze op handen, ze moeten wel als ze me willen hebben. De aarde schudt, er vallen dingen om mij heen, Pachacutec heeft weer honger, het liefst heeft hij een meisje met een baby, de mannen zorgen wel voor hun eigen grote ommezwaaai. Als ze alleen een arm of zo kwijt zijn, leven ze dan nog wel? Ben ik levend of ben ik dood?

Die overgave, als je dood gaat in de armen van Pachacutec, dat heb ik bij Picho nooit gevoeld.

Mijn eerste zoon, Kon, was een reuzenbaby, dat heb ik wel gevoeld. Hij was een echte vechtersbaas, oersterk, veel gevochten, alweer zo lang dood... En Apu, mijn tweede, was ook zo'n opgewonden standje, kon rennen als een haas, wat een pret als hij een tapir achterna zat, Huallpa en ik brulden het uit.

Huallpa, mijn prins, de vader van mijn eerste vijf zonen, was een edel man, had zich ontfermd over mijn dochtertjes nadat Picho..., ook van hem heb ik gehouden. Hij was heel rijk, heeft mij veel geleerd, eigenlijk was hij te oud, ik was nog zo'n meisje... Toen kwam de tweeling, en daarna Urco, en toen ging Huallpa ook dood. Ik heb er wat zien gaan.

Mijn eigen Pachacutec. Hem mis ik nog het meest. Hij kon maken wat hij wou. Opgeprikte vleugelzaden liet hij ronddraaien in de wind. Hij maakte ze heel groot, eerst met bladeren, en toen, ik weet het niet meer, als het waaide ging het flink tekeer⁹. Kalebassen liet hij drijven, tegen de stroom in met zo'n blad erop. Hij maakte ze tot vlotten, hij kon er zelf op zitten. Dat was een gek gezicht, als hij op het water zat, tegen de stroom in ging.

Ik zie hem dobberen op de golven. Lachend zwaait hij naar het strand. Ik fluister zijn naam, klankloos: Pchk'tq.

Hij was een lieve jongen maar toen hij in het water viel moest Ilya hem redden. Zijn tweelingbroer was niet zo slim maar hij kon veel beter zwemmen. Als we vis wilden eten, ging Ilya ze vangen met de vallen die Pacha gemaakt had. Die twee waren onafscheidelijk maar Ilya zie ik niet meer, alleen de jakwar met Ilya's hoofd in zijn of haar bek...

Er groeit iets in mijn keel, ik kan het voelen, het wordt dikker, het wordt meer. Ik heb hem toch niet in mijn mond genomen, die laatste keer? Ik weet het niet meer. De mannen zijn soms zo onnozelen, ze weten niet waar ze er mee heen moeten, ze staan op springen en steken hem in het wilde weg, wat denken ze eigenlijk wel, als ik nog tanden had gehad... Ik zal toch niet, nee, dat weet ik zeker. Hij heeft wel mijn laatste jongen verwekt, de kleine Amaru, ik weet weer hoe het knulletje op mijn buik lag te kronkelen, voordat ze hem losmaakten en meenamen. Opnieuw een zoon van Inti, zijn magistrale toverkracht is nog altijd in ons midden. Was dit nummer 18? Ik ben de tel kwijt.

De meesten heb ik nauwelijks teruggezien, dat is ook nooit de bedoeling geweest. Een beetje zogen en dat is het dan, er zijn altijd wel meisjes met melk, voor mijn jongens waren zij de echte moeders.

Baren en zogen en dan is het tijd voor de volgende, mijn voorrechten als Accla betaal ik met het echte moederschap, daar zijn de sloofjes voor. Die trutten zouden mij alleen moeten benijden om mijn gezonde sterke baby's, het sloven had ik er wel bij gedaan, ik mis mijn koters

Urco is nog in ons dorp, voor hem ben ik zijn echte moeder geweest, voor zover ik daartoe in staat was, hij heeft mij nog wel eens bezocht, daar heeft hij nu geen tijd meer voor. Urco de verstandige, als er twee ruzie hebben wordt Urco erbij gehaald, geen geschil is hem te lastig, hij kan iedereen tevreden stellen. Hoe hij het voor elkaar krijgt weet ik niet, hij heeft mij er van overtuigd dat hij niet bij mij kan zijn, dat ze hem ergens anders harder nodig hebben, dat ik niet egoïstisch moet zijn. Urco heeft een goed gezin dat voor hem zorgt, zijn vrouw en kinderen zijn vaak alleen, zijn kinderen zijn gezond en sterk, al mijn kleinkinderen kunnen gelukkig tegen een stootje.

De kinderen van Khishqa hebben nu hun eigen kroost, mijn kleinkinderen zijn al even flink als hun ouders, wat een veelbelovend nageslacht! Alleen Chamiku kreeg een miskraam, ze was ook nog heel jong, ze heeft nooit een gezin gewild, gelukkig, zou ik bijna denken. Ze knielt nu naast mijn troon met een schaal water, ze wast de stompen die eens mijn voeten waren, ik voel het niet maar ik weet dat ze dat doet.

Ik loop langs het water, verzamel schelpen met een gaatje, rijg ze tot een ketting, alle schelpen zijn anders, net kinderen, ze lijken op elkaar maar zijn totaal verschillend. Ik wandel door het bos, verzamel rijpe vruchten van de tempelboom¹⁰, de zaailingen zijn ongelijk, net als de goden die ze voortbrengen. Ik lig in het gras en kijk naar de lucht, verzamel de wolken die voorbij drijven, ze zijn nooit hetzelfde, Pachacutec is in alles, geen twee druppels water zijn gelijk.

Ik hoor de mammen weer, gestamp boven mijn hoofd. Er bonkt ook iets vanbinnen.

Ik zie mijn gehavende kop als een reusachtige bovist¹¹, gevuld met vederlichte dromen, mijn kinderen, die ik gemaakt heb, die hun weg gegaan zijn, verspreid over de aarde.

Ik ben alleen. Ik wou dat Chamiku hier was. Er wil iets naar buiten, als een ademtocht, maar zonder lucht. Het smaakt naar zuur, het smaakt naar zout, dat is toch niet normaal. Waar is ze nou? Ik houd het op, ik wil mijzelf niet onder spugen.

Ze beweegt zich naast me, ze steunt mijn hoofd in haar handen, ik geef me over, ik laat het gaan...

Er zit iets in mijn keel. De pijlschacht steekt als een rijpe peper uit mijn mond. Het schot suist in mijn oren. Mijn ogen gaan niet meer dicht. Mijn gorgelen... wie schiet er nou met peper?

Alleen... er is geen pijlschacht, er was geen schot. Alleen... brandende pijn vanbinnen.

Ik moet mijn kind redden van de jakwar. Ik fluister zijn naam, klankloos: Pchk'tq. Met gele ogen lijkt hij te taxeren waar ik het meest kwetsbaar ben. Dit keer gaat hij voor mijn strot. Alsof ... een rookpluim ... ? ... oooohh

*In het Quechua is Chamiku een volksnaam voor Datura, de plant die ooit voortkwam uit het borsthaar van de God Shiva. De naam van Chamiku's zuster, Khishqa (stekelig), is eveneens een verwijzing naar de vrucht van de doornappel.

¹Agoeti's zijn Zuid Amerikaanse knaagdieren; de naam agoeti wordt ook gebruikt voor een bepaalde vachtkleur.

²De jakwar is een mythologisch wezen. Van de schimmige donkergroene gedaante gaat een wervelende zuigkracht uit die zich concentreert rond de hypnotiserende gele ogen. In onze tijd wordt de naam meestal toegekend aan de Zuid Amerikaanse panter (jaguar).

³Michi betekent kat in het Quechua. De namen van kinderen en leeftijdgenoten die tijdens de overpeinzingen van de Accla aan het eind van haar leven de revue passeren, zijn ook afkomstig uit het Quechua

⁴Twee millennia vóór onze jaartelling waren wel meer van de gebruikte woorden/begrippen onbekend, vandaar.

⁵Accla is een uitverkoren vrouw, een soort koningin, in dit geval een vruchtbaarheidskoningin.

⁶Supay is een demon uit het dodenrijk.

⁷Moriches zijn voedzame vruchten die ook gebruikt worden voor het bereiden van palm wijn.

⁸Datura is een plantengeslacht in de nachtschadefamilie waartoe ook aardappels en tomaten behoren. De soorten binnen het geslacht bevatten geestverruimende stoffen als scopolimine, madragorine, hyoscyamine en atropine. De kelkvormige bloemen – met name het vrouwelijke geslachtsorgaan daarin – spelen een verheven rol in de alchemie en bij godsdienstige rituelen. Amerikaanse indianen gebruiken zaden voor de bereiding van een hallucinerend drug met de naam *Amalthea's vacuum*. Sommige bessen werden wel gebruikt als afrodisiacum ter verhoging van de vruchtbaarheid. Verschillende soorten worden gebruikt als kruidenextract waarbij de

concentratie cruciaal is voor het effect. Bijvoorbeeld een geringe concentratie voor pijnstillers, middelmatige concentratie voor geestverruimend middelen en iets hogere concentraties voor euthanasie.

⁹Technologische voortbrengselen uit een ver verleden worden vaak toegekend aan goden, zelfs aan buitenaardse invasies. Zulke verklaringen zijn tekenend voor de onderschatting van de menselijke creativiteit in een tijd dat de manipulatie van de natuurlijke omgeving al in volle gang was (landbouw, pottenbakken). Ruim voor onze jaartelling werden in Azië windmolens gebruikt; dat kan ook in Z. Amerika gebeurd zijn. Met catamarans van balsahout kon de Zuidzee worden overgestoken om, eventueel via Polynesië, naar Azië te varen.

¹⁰De tempelboom behoort tot de familie der *Apocynaceae* en wordt door plantenkwekers *Plumeria* of *Frangipani* genoemd.

¹¹Een bovist is een soort stuifzwam. Div. Z.-Amerikaanse soorten, waaronder *Bovista colorata* [Peck] Kreisel en *B. aestivalis* [Bonord.] Demoulin, 1979. Verschillende soorten worden gebruikt voor medicinale doeleinden en kunnen een gevoel opwekken van opgeblazenheid, met name van het hoofd.

Gerelateerde Nederlandstalige literatuur:

Tony Allan: De Geest van de Jaguar. Tine Life Books, 1998

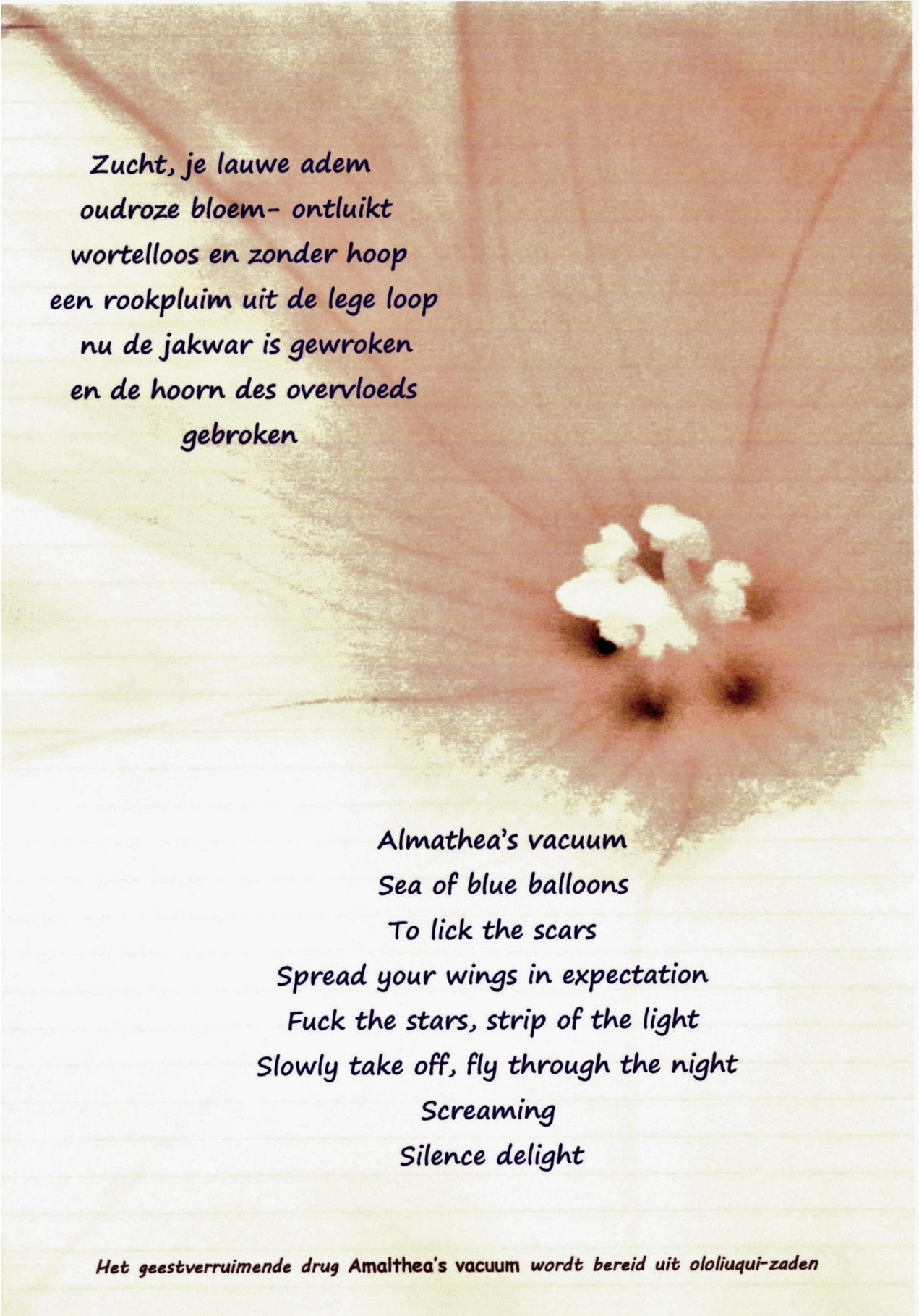
Karin Haanappel. Herstory of Art. A3 boeken, 2012

Thor Heyerdahl: De Kon-Tiki Expeditie. Scheltens & Giltay, 1950

Geralda Jurriaans-Helle. Het beeld van de vrouw in de oudheid. FemArt Museum, 2013

Charles Mann: 1491. De Ontdekking van het Precolumbiaans Amerika. 2006

Ivan Wolffers: Onweer in de verte. Contact, 2008

Zucht, je lauwe adem
oudroze bloem- ontluikt
wortelloos en zonder hoop
een rookpluim uit de lege loop
nu de jakwar is gewroken
en de hoorn des overvloeds
gebroken

Almathea's vacuum
Sea of blue balloons
To lick the scars
Spread your wings in expectation
Fuck the stars, strip of the light
Slowly take off, fly through the night
Screaming
Silence delight

Het geestverruimende drug Amalthea's vacuum wordt bereid uit ololiuqui-zaden

***El Instituto* 1 MISDIENARENDROOM**

*Daer is één pleck op dees aartclood waer ick sterven sal en dood syn
Op dat yland van Sint Laurens sal myn letsten rustpleck syn*

Isla San Lorenzo. Volgens Theodoor Haase het paradijs op aarde. In de tijd dat de Europeanen het bestaan van Amerika nog niet kenden, begroeven de Inca's er hun koningen. De rotsformaties toonden een landschap zonder fratsen, dat wil zeggen zonder de weelderige vegetatie die sinds mensenheugenis de hellingen van het vaste land bedekte. Onberoerd door de tijd behield het eilandje voor de kust van Lima zijn strenge uitstraling.

Als een Cisterciënzer klooster.

Het was er goed vissen. Uitwerpselen van zeeleeuwen, pinguïns en pelikanen bedekten de rotsachtige bodem. Gebrek aan zoet water had mensen ervan weerhouden om zich er permanent te vestigen. Alleen de doden bleven achter op dit boomloze kerkhof. En een enkele zonderling.

De Britse natuurvorser Darwin bezocht het eiland tijdens zijn reis met de Beagle en verbleef enige tijd op de plek waar Haase in het begin van de achttiende eeuw zijn nederzetting had gebouwd. Het lege huis en de kleine tuin werden nog steeds onderhouden door de lokale vissers. Zwijgzame mannen die er soms overnachtten vanwege het vergaarbekken dat Haase had aangelegd en waarin altijd wel wat regenwater stond. Ze bezochten de plek omdat het huis aangename beschutting bood als ze op de veranda hun gebakken visjes aten en bij zonsondergang van het uitzicht genoten op de baai en de hellingen van de Andes in de verte.

Spaanse kolonisten hadden nooit veel waardering getoond voor schoonheid, noch van de natuur noch van een niet-katholieke cultuur. Theodoor Haase was echter van Nederlandse origine. Nou stonden die botte Hollanders ook niet bekend als traditionele voorvechters van het werelderfgoed – een begrip dat pas na de tweede wereldoorlog in de twintigste eeuw, toen de beschikbare wereldbol zienderogen begon te krimpen, werd geïntroduceerd – maar Theodoor was Vlaming, én romanticus.

Een uitputtende maar vergeefse zoektocht naar het paradijs op aarde had hem naar het land van *el hombre dorado* gebracht. Lijdzaam had hij zich gevestigd in de omgeving van Lima waar hij de rest van zijn leven doorbracht als welgestelde kluizenaar en vriendelijke kolonist. Men vond hem innemend maar ook ongenaakbaar zodat niemand hem uit de weg ging maar ook niet uit eigen beweging opzocht. Hij was begaan met het lot van de oorspronkelijke bewoners van Lima, die door de meeste Europeanen als tweederangs burgers werden behandeld. Tegelijkertijd was hij een welgestelde volksplanter die het aan niets ontbrak.

Eigenlijk leidde hij een dubbelleven.

Theodoor Haase. De zoveelste speelbal in Gods flipperkast. Zijn persoontje zou in de anonimiteit van de geschiedenis zijn verdwenen, ware het niet dat door een samenloop van omstandigheden de onnozele romanticus en onbeduidende zakenman op termijn een sleutelrol zou gaan spelen in de wereldgeschiedenis. Ongeveer zoals Angela Malerba, wier naam alleen nog in de analen voorkomt omdat Napoleon Bonaparte haar kleinzoon was.

Ongeveer. Want de erfenis van de man die de eerste prikkel gaf tot de oprichting van El Instituto is heel wat minder bekend dan die van de kleine korporaal.

In het verborgene zou Het Instituut echter van doorslaggevende betekenis zijn voor de verdere loop der gebeurtenissen.

Geboren in Antwerpen, als enig kind van een geslaagd maar alom gerespecteerd reder, leek Theodoor Haase voorbestemd om in de sporen van zijn autoritaire vader te treden.

Zijn vader. Een man van aanzien. Stelde hem soms op de proef maar liet hem nooit de kastanjes uit het vuur halen. Aan de hand van de consequent in zwart laken gestoken kolos voelde de jongen zich trots en geborgen. Als hij later groot was, wilde hij ook zo zijn.

Evenals zijn verwekker beschikte Theodoor over een natuurlijke charme waardoor hij vrijwel iedereen onmiddellijk voor zich innam. Van jongs af aan vergezelde hij zijn vader, zowel naar het Godshuis als naar het handelskantoor, waardoor hij al snel tot de slotsom kwam dat de zin van het leven bestond uit arglistig onderhandelen en vrome toewijding.

Hij blonk uit in beide.

Maar soms kriebelde het. Dan werd hij beklemd door een onvrede die hij niet goed kon duiden. Als hij op heldere dagen genoot van het uitzicht op de rede van de Scheldestad werd hij soms overvallen door haat. Dan verfoeide hij de voorspelbare voortzetting van zijn brave jongensjaren. Dan schrok hij van het ontzag op de gezichten van zijn vaders lossers en laders als ze hem ontwaarden tussen de kisten en vaten op de kade.

Hoe zeker was hij eigenlijk van zijn toekomst?

De rituele spelregels voor het sluiten van een arbeidsovereenkomst drukten op zijn geweten. Soms verdacht hij zijn vader van schraperigheid. De plaats van handeling, meestal een benauwd en somber kantoortje, stond hem net zo tegen als de aanmonsterende zeelieden, die per slot van rekening voor het ruime sop gekomen waren. Zijn heimelijke bewondering voor die vrijheidshelden kon hij maar met moeite onderdrukken. Bedeesd was hij getuige van transacties in de duistere ingewanden van één van die immense pakhuizen. Niet zelden gelegen aan een nauw straatje waar een frisse wind weinig kans maakte om de lauwe strontlucht tussen de hoge gevels te verdrijven.

Was dit zijn decor, voor de rest van zijn leven?

Liever liep hij over de kade. Wandelend langs de Schelde. Mijmerend onder het uitspannel.

Kinderen rondom het havengebied gingen hem uit de weg. Ze wantrouwden zijn frisse verschijning. Te netjes gekleed, hij stonk niet eens. Ze waren niet bang voor hem – als hij wat zei klonk het vriendelijk, innemend zelfs – maar dat wekte juist hun argwaan. Ze lieten hem met rust, zochten zeker geen toenadering.

Eenzaam was hij niet, hij had genoeg aan zichzelf.

Zijn vader nam hem wel eens mee naar een zakenrelatie met een zoon van Theodoors leeftijd. De eerste kennismaking had de jongen in verwarring gebracht toen hij merkte dat hij werd gekoeioneerd en als een indringer werd beschouwd. Het bevestigde zijn vermoeden dat zijn leeftijdgenoten hem niet moesten, als een vuilgestelde uit de leprozerie. Hij vermeed zoveel mogelijk contact met andere jongens, gaf de voorkeur aan eigenzinnige zwerftochten, zowel letterlijk als spiritueel.

Hij stelde zichzelf de vraag waarom in heiligdommen als de kerk of zijn vaders kabinet dampend kaarslicht de voorkeur genoot boven stralende zonneshijn. Het verhullende karakter van de duisternis woog tenslotte niet op tegen het ware gezicht Gods, zo meende hij naïef maar oprecht.

De alomtegenwoordige schemering en de bedompte luchten binnenshuis dreven hem geregeld naar de buitenplaatsen waar hij uren kon rondhangen langs de oever van de rivier. Ongehinderd door het gemekker en geraas van hondenkarren en bedelmonniken en paard-en-wagens en visveters die in de smalle straatjes van het stadscentrum luidkeels hun riekende waar aanprezen, rende hij langs het open water en genoot van de landelijke weidsheid. Vaak was het winderig en motregende het. Maar de lucht was hier tenminste niet bezwangerd met kakdampen die opstegen uit de open riolen langs de gevels. Waar lammen en ratten vochten om een uitgebraakte korst met een zweem van eetbaarheid. Hier traanden zijn ogen niet door de vettige rook die op vochtige dagen tussen de huizen bleef hangen; hier traanden zijn ogen door de ontroering die de voortsnellende wolken en het klotsende water in hem opwekten.

Dan kon hij springen en dansen als een losgeslagen taliereep in de aanwakkerende wind.

Ook bij rustig weer vervulde de vrijheid van het open veld hem met hernieuwde levenslust. Bij lage zon kreeg het water van de Schelde een paarse glans en de zeewind boetseerde rossige kopjes op

het oppervlak. Hij sprong over sloten en struinde door het drassige land. De gedachte dat hij deed wat niet mocht, wond hem op. Hij beet op zijn wang en proefde de metallische tinteling op zijn tong (oh, hij haatte zijn vader, zijn ouders).

Volgens zijn vader was er maar één moeder, Moeder Maria, de moeder van God. Zijn eigen moeder was voor de dagelijkse rompslomp. Zij veegde de vloer van zijn vaders kantoor, zij kookte hun eten, zij verstellde hun kleding. Toen hij klein was knuffelde ze hem wel eens. Zijn moeder was handig, lief en afstandelijk. Als een terreinknecht, onmisbaar maar op de achtergrond, zoals het hoorde.

De Vlaamse burgerlijkheid beknelde de jonge Theodoor als het wollen ondergoed dat zijn moeder elke week vol huiselijke toewijding schrobde in haar tobbe. De geborgenheid schrijnde en jeukte als hij langs de Schelde holde zodat hij al zijn kleren wel had willen uitgooien. Maar de status van zijn warme mantel belette hem om zichzelf te zijn. Als hij terugkeerde op zijn dagelijkse schreden werd hij geplaagd door schaamte. Dankbaar zou hij moeten zijn, in plaats van zo balorig. Dankbaar voor de zorgzame aandacht die hem ten deel viel. Dankbaar dat hij gedoopt was, dat hij een kind Gods was en dat hem een plaats wachtte in Zijn eeuwige hemelrijk (mits hij regelmatig te biecht ging).

Het waren bekende bezweringen, maar oh, wat een kracht viel er te putten uit simpele woorden.

Op één van zijn langere omzwervingen door het rivierenland ontdekte Theodoor plotseling dat hij zich in een tuin bevond. Hij was zo in gedachten verzonken geweest dat hij de veranderde omgeving niet onmiddellijk had opgemerkt. Een langgerekte pauwenkreet had hem uit zijn mijmeringen gewekt. Het modderige pad was hier met zand bestrooid en in plaats van het her en der verspreide struikgewas zag hij hoge en goed onderhouden hagen. Op een heuveltje in het gazon stond de imposante haan in al zijn pracht. Was dit een hof van Eden?

Vanachter een reusachtige populier trad een in het wit geklede jongeman tevoorschijn. Terwijl hij op hem toeliep zag Theodoor dat het om een norbertijner monnik ging. Hij droeg het witte habijt van de orde der witheren. Kennelijk had zijn gebanjer hem naar de Sint Michielsabdij geleid.

Met een glimlach keek de kloosterling hem aan en sprak de gedenkwaardige woorden:

“De visser prikt een knoopsgat en zijn kussen wordt bedekt met scherpe tanden.”

Een schaduw gleed over zijn glimlach. Met opgewonden weerzin gromde hij:

“Ze heeft de kop er levend afgebeten.”

Theodoor dacht dat hij hem verkeerd had verstaan. Hij wilde net vragen wat de broeder bedoelde toen deze naar de grond wees met de kreet “Een pad! Hij kiest ’t hazenpad”, en zich op handen en voeten in aangewezen richting verwijderde.

Meer had Theodoor niet nodig. Het platte gezicht en de brede mond met dikke lippen waren hem al opgevallen. Dit was duidelijk een idioot. Teleurgesteld keerde hij terug op zijn schreden, de mongool achterlatend in zijn eigen gedroomde paradijs.

In de verte klonk de aankondiging van het Angelus.

Erik Hazepad buigt zich over de vitrinekast met keramische amfibieën in het Museo Larco in Lima en vraagt zich verwonderd af waarom dit oeroude handwerk hem doet denken aan de beeldjes die hij in Azië heeft gezien.

Kijk ik hier naar een voorbeeld van interculturele beïnvloeding (en hoe heeft die ooit kunnen plaatsvinden) of zijn dit gewoon archetypische kunstvormen?

Terwijl hij rondwandelt in dit heiligdom vol oudheden raadpleegt hij voortdurend zijn horloge. Hij gaat iemand ontmoeten van wie hij eeuwen niets meer gehoord heeft. Joachim Bolt. Hoe noemden ze hem ook weer? Kwaker? Kikker? Bolt, met wie hij vroeger altijd ging stappen (en die mogelijk zijn

meisje heeft gekaapt), werkt tegenwoordig als redacteur bij een oudheidkundig tijdschrift. Hij heeft hem gevraagd naar Lima te komen om de nalatenschap van Haase te onderzoeken. En misschien nog wel meer.

Toeval? Erik is op geen enkele manier gelovig, maar deze hereniging is wel een buitengewone samenloop van omstandigheden. Het rare telefoontje dat hij nog maar een week geleden per ongeluk (?) heeft weggedrukt, juist als hij een boek van Giep Franzen over motivatie zit door te bladeren, wordt later die avond herhaald. Natuurlijk heeft hij het karakteristieke stemgeluid van zijn vroegere studiegenoot herkend, maar hij was zo geschrokken om die na jaren weer te horen dat hij opnieuw de verbinding had verbroken. Bolt was destijds van de ene op de andere dag verdwenen. Net als Mandy. De herinnering aan vroeger overviel hem met een intens gevoel van verlatenheid. Was dit niet de persoon die hij het meest haatte?

Nieuwsgierigheid en professionele belangstelling hebben de haat echter verschrompeld tot een rekvisiet dat niet meer aandringt. Hij belt terug. Al snel gaat het gesprek over hun dagelijkse bezigheden. Als Joachim – hij noemt zichzelf tegenwoordig Jakke – hem vertelt over zijn connecties met een archeologisch onderzoeksteam in Brussel, begint bij Erik de euforie door te breken. Hij heeft de documenten uit Haase's graf op San Lorenzo net gelezen en zit nu ongegeneerd uiteen te zetten hoe hij de wortels van El Instituto meent te kunnen blootleggen. Joachim, Jakke, vertelt hem op zijn beurt over de opgravingen in Pachacamac en zodra Erik en passant *el hombre dorado* noemt, stelt Jakke hem voor om naar Lima te komen.

Terwijl Erik door de vrijwel verlaten zalen slentert, herkent hij plotseling de nog altijd excentrieke verschijning die zich ophoudt tussen de talrijke uitstalkasten gevuld met erotisch keramiek. Alsof zijn aanwezigheid wordt gevoeld, wendt Bolt – hij is geen steek veranderd – zich naar hem toe en komt met uitgestoken hand op hem af.

“Ha die Haas.” Hij overhandigt hem een klein vrouwenbeeldje met de woorden:
“Pacha's mama. Vierduizend jaar oud.”

Naarmate Theodoor ouder werd, maakte hij zich geleidelijk los uit de leidsels van zijn strenge maar bedachtzame vader. Het marchanderen was aan hem toevertrouwd zodat zijn vader zich volledig kon bezighouden met de tegenvallende sloopexploitatie. Kapers en schipbreuk hadden gezorgd voor ernstige verliezen en de schulden liepen op.

Zelf ging hij steeds meer zijn eigen gang. Aangetrokken door de charme van jonge artiesten had Theodoor zich ledig gehouden met de kunsthandel en als impresario vertegenwoordigde hij een stel veelbelovende muzikanten. Zijn grootste bewondering ging uit naar het liefvallige zangeresje dat onder begeleiding van haar Portugese echtgenoot Emanuel, die het klavecimbel bespeelde, zelfgeschreven liederen ten gehore bracht. Hij verkocht hun bladmuziek in kringen waar de jonge freules als vanzelfsprekend muziekonderwijs genoten.

Te midden van zijn artistieke vriendenkring voelde Theodoor zich op zijn gemak. Hun behuizingen waren net zo somber als alle andere in de stad, maar hij verkoos hun lichtzinnige bandeloosheid en libertijnse sympathieën boven de kille degelijkheid van de kooplui en kruideniers uit zijn eigen milieu. Onweerstaanbaar werd hij aangetrokken door hun uitingen van kritiek op de hem vertrouwde en zelfingenomen bourgeoisie (waar hij zelf toe behoorde). Hij ontmoette vrijzinnige geesten in gelegenheden waar de muziek anders klonk dan hij gewend was en waar men ongebruikelijke kleding droeg. Vaak waren het etablissementen in de buurt van de haven, die door buitenlandse zeevaarders

werden bezocht. De eerste keer was hij slechts uit nieuwsgierigheid een dergelijke gelegenheid binnengegaan maar zijn entree in hun kring zou zijn leven een drastische wending geven.

De openhartigheid waarmee sommige kroeggangers het gezag van de heilige kerk aan de kaak stelden, schokte hem. Tegelijk werd hij geboeid door de betogen. Hij herkende de charmante overredingskracht van enkele cafébezoekers als ze andere aanwezigen trachtten te overtuigen van hun gelijk of ongelijk (dat deed er eigenlijk niet toe). Het was dezelfde charme waarmee Theodoor zo eenvoudig een goede koop sloot! Het deed er niet toe of je een partij linnen aanpreef of een ongebruikelijk idee. Als je het maar in alle ernst deed. Hier voelde hij zich echt op zijn plaats.

Het duurde even voor hij in de gaten kreeg dat de meeste aanwezigen lid waren van een gilde. Er waren gildes van schilders, van beeldhouwers, muzikanten of dichters, maar de leden leken geen van allen tevreden met hun sociale positie. Ze waren gewaardeerde kunstenaars maar hun opdrachtgevers hadden geen idee van hun heimelijke verlangens. In soms hardvochtige bewoordingen gaven ze blijk van hun maatschappelijke onvrede. Ze beklagden zich over de beknotting van hun persoonlijke vrijheid door de burgerlijke 'fatsoenregeltjes'.

Hun hang naar ongebondenheid prikkelde Theodoors sluimerende verlangen naar iets waar hij nog geen naam voor had. Dat onbestemde gevoel dreef hem steeds vaker naar de ateliers en etablissementen waar de 'artiesten' samenkwamen.

Dat bleef niet onopgemerkt. Zelf had hij geen artistieke ambities. Hij was zich ooit te buiten gegaan aan wat aanstellerige rijmelarij en bij wijze van tijdverdrijf tekende hij nog altijd de houterige poppetjes uit zijn kindertijd. Alleen zijn deelname aan het koor, het zingen van de liturgische gezangen toen hij nog misdienaar was, had hem bevrediging gegeven.

Zijn gebrek aan kunstvaardigheid was niemand ontgaan. Een achterdochtige steenhouwer had hem al beschuldigd van spionage voor de stadsarchivaris, maar dat werd niet serieus genomen. De meesten gingen hem, mede door hun eigengereide zelfverzekerdheid, niet uit de weg. Hij werd gedoogd. Bovendien was zijn commerciële talent ook doorgedrongen in de obscure havenkroegen en men maakte maar al te graag gebruik van zijn handelsgeest.

Door zijn regelmatige kroegbezoek raakte Theodoor in een persoonlijk conflict. Enerzijds genoot hij van het gezelschap van zijn vrienden die op hun beurt graag gebruik maakten van zijn commerciële gaven, anderzijds begon de sleur van het zakendoen hem steeds meer tegen te staan. De handel ging hem te gemakkelijk af, hij hoefde nauwelijks na te denken om een goede deal te sluiten (vond hij) en boekhouden had hem altijd al verveeld. Het vermoeden dat God grotere plannen met hem had, knaagde aan zijn ziel. Zijn vader had altijd het volste vertrouwen in hem gehad, maar het begon op te vallen dat hij fouten maakte. Het schipperen liet hij soms na en dan werd hij op het matje geroepen. Dan moest hij zich tegenover zijn vader verantwoorden, waarom door zijn toedoen, of liever, door zijn verzuim, een gunstige handelstransactie was mislukt.

Daar kwam nog bij dat de gezondheid van zijn vader sterk achteruit ging. Regelmatig was de aan lager wal geraakte reder overgeleverd aan de (medische) zorgen van zijn vrouw en zijn zoon. Ontstekingen teisterden zijn lichaam, hij takelde zienderogen af. Van de chirurgijn – die tevens huisvriend was – had de familie een kruidenpasta gekregen om de zweren te behandelen. Niemand vond het leuk om dat te doen en of het nu uit schuldbesef was of uit vaderliefde, Theodoor had deze taak op zich genomen en smeerde de zalf vol overgave op de wonden.

Het licht in huis werd buitengesloten, de ontstoken ogen van de reder knipperden zelfs bij kaarslicht. Omdat zijn moeder al genoeg te doen had, was het Theodoor die zich over de zieke ontfermde. Voor het eerst zag hij een aarsgat. Hij had een smadelijke holte verwacht, maar het had eerder iets smekends, als een pruilend mondje. Hij schaamde zich voor zijn vaders kwetsbaarheid.

De wonden werden akeliger, de stank beroerder.

De somberheid in huis benauwde Theodoor als vanouds, dreef hem af en toe naar buiten. Dan liep hij langs de rivier en dacht na over zijn toekomst. Hij zat gevangen, klem tussen verveling, verlangen en de zorg voor zijn bazige vader, schuldbewust hunkerend naar vertier. Hij wilde zo graag iets anders, al wist hij alleen niet wat.

Deed hij aanvankelijk nog zijn best om zijn ouweheer niet teleur te stellen, na verloop van tijd kon hij zelfs dát niet meer opbrengen. De kooplieden met wie hij zaken deed, merkten dat hij er niet meer op uit was om een winstgevende overeenkomst te sluiten. In hun ogen veinsde hij belangstelling voor de kwaliteit van een product, een gunstige prijsmarge liet hem koud. De kleur van het omhulsel, de structuur van de stof, de klank van het houtwerk, dát interesseerde de knul, daar wilde die steenezel zelfs op toeleggen.

Ondertussen bezocht hij reikhalzend de ateliers en muziekgelegenheden. Stortte zich in de felle debatten over het maatschappelijk en kerkelijk belang van de schone kunsten. Discussies die plaats vonden in openbare ruimtes waar het bier rijkelijk vloeyde. Discussies die niet zelden uitwaaijden in een sprankelend vuurwerk van eruditie en kwinkslagen. Het aanstekelijke uitgangspunt van de woordenwisseling loste op in de overvloed van heildronken op ieders welzijn.

Steeds minder tijd bracht hij door aan de zijde van zijn zieke vader. Voortdurend was hij te vinden in de kringen van zijn kunstzinnige vrienden. Niet zelden in gezelschap van het liefallige zangeresje. Ze heette Rosita, zag er uit als de Madonna van zijn meest aanbeden devotieprentje, rook naar de scheepsruimen van de VOC en zong als een nachtegaal.

Kortom, hij was smoorverliefd op de vrouw van Emanuel.

Theodoor was er de man niet naar om iets van zijn hunkering te laten merken. Hij was goed in staat zijn zelfbeheersing te bewaren, zelfs in haar aanwezigheid, al viel hem dat nog zo zwaar. Hij weigerde haar zijn liefde te verklaren uit vrees daarmee iets heiligs te verbreken. Betrof dat haar huwelijksbelofte of was het iets anders?

Misschien moest ze hem wel helemaal niet.

Soms had hij vreselijke visioenen, waarin hij haar zijn liefde betuigde, waarop ze hem in zijn gezicht uitlachte. Een keer had hij gedroomd dat hij haar, in het bijzijn van de veel oudere Emanuel, probeerde te zoenen. Ze had hem toen, in zijn droom, zo onheilspellend aangekeken dat hij met een schok was ontwaakt. Was het haar echtgenoot geweest of haar afwijzing die knaagde aan zijn onderbewuste?

Met uitzondering wellicht van Emanuel, had iedereen, Rosita inclusief, allang in de gaten dat Theodoor 'gevoelens voor haar had'. Toch liet niemand iets merken. Zijn vrienden niet omdat ze niet wisten om wat voor gevoelens het ging en hij niet uit angst dat zijn charismatische charme haar zou overhalen om voor hem net zulke gevoelens te koesteren als hij voor haar had. Hij verlangde dat zij zich uit eigen beweging aan hem gaf.

Dat gebeurde natuurlijk niet, daar was zij veel te fatsoenlijk voor.

Ironisch genoeg hoopte hij dat ze iets zou doen wat hij veroordeelde en hij besepte zijn dilemma. Er was geen uitweg. Er was maar één uitweg. Weg!

Zijn vader stierf, eindelijk, na doorwaakte nachten van toegewijde zorg en bedrukte dagen van angstig afwachten – maar wel op een tijdstip dat zijn moeder en de huisvriend net even ergens anders waren, op een tijdstip dat alleen Theo naast het bed zat en zijn vaders hand vasthield toen deze de laatste adem uitblies.

De jongen was verdrietig maar vooral ook opgelucht. Weken achtereen had hij het aangetaste lijf gewassen, zijn moeder ontlast en zijn vader verschoond. Nu konden de luiken weer open, kon het zonlicht dat zijn vader niet had kunnen verdragen weer binnenstromen.

Hij verliet het huis om de bevriende chirurgijn op de hoogte te stellen zodat deze de nodige maatregelen kon treffen. Wat hij daarna zou doen, was nog in nevelen gehuld.

Het had hem licht verbaasd om zijn moeder bij de chirurgijn aan te treffen maar veel aandacht schonk hij er niet aan. Zijn gemoed deinde op golven van rouw en opluchting. Bovendien schaamde hij zich voor zijn dubbelhartigheid. Eindelijk was hij vrij om te gaan waar hij wilde en nu wist hij niet waarheen. Hij benijdde de monnik aan wie het menselijk leed ongemerkt voorbij ging. Wist hij veel. Hij struikelde bijna over de zweefteef die voor zijn voeten langs glipte om een kronkelende aal uit de goot te vissen. Het dier was van een viskar gegleden en voordat de venter zijn handel kon teruggeisen had de vrouw er haar tanden ingezet. De wereld was een tranendal.

Zwartgallig zwierf hij doelloos door de straten, onbewust op weg naar het water, toen Adalbert zich over hem ontfermde.

Adalbert was een dichter van onbestemde leeftijd met een zwak voor jonge en, zoals hij verontschuldigd toelichtte, veelbelovende mannen (ze hoefden niet per se over kunstzinnige talenten te beschikken). Theodoor had grootte bewondering voor de eenvoud waarmee hij zowel de natuur als zijn gevoel kon verwoorden. Speciaal voor hem had de dichter feilloos de woorden gevonden waarmee hij Theodoors stemming had vereeuwigd:

*De avond ruist door de akkerlanden
En draagt met enen zoeten zucht
Uit mijne warme stille handen
De geuren naar de verre lucht,
Naar - naar ik weet niet wat*

*De avondwind begint te waaien
Ik voel hem aan mijn lijf, mijn haar,
De fluisterende bomen zwaaien
En buigen al maar samen naar -
Naar ik - ik weet niet wat*

*De avond waait aan mijne wangen -
Ik bijt de kleine bloemen stuk
En voel een nameloos verlangen
Naar een vrucht - een vrouw - naar 'n groot geluk
Naar - God ik weet niet wat!**

Adalbert nam Theodoor mee naar één van de gelegenheden die zij regelmatig bezochten. Willoos had de jongeman zich laten leiden door de arm die door de zijne was gestoken. Toegegeven, landloperij zou zijn eenzaamheid alleen maar verergeren, gezelschap was de beste remedie melancholie.

In het etablissement hing een ingetogen sfeer. Op een of andere manier was het bericht van het overlijden van Theodoors vader hem vooruitgesneld. Aan de lange tafel zag hij bekende gezichten. Rosita was er niet bij. Emanuel greep hem bij een hand en gebaarde hem naast hem te komen zitten. Bewogen door zijn ernstige blik en bemoedigende schouderklopjes liet Theodoor zich neerzakken, Adalbert nam aan zijn andere zijde plaats en wenkte om drank.

“Die indiaanse zeelui gaan zo dadelijk muziek maken.”

Emanuel knikte in de richting van een paar donkere mannen met platte neuzen die Theodoor nog nooit gezien had.

“Ik heb ze verteld van je verlies, of ze er rekening mee willen houden.”

Terwijl hij met een paar gulzige slokken zijn eerste pul half leeg dronk en zich de beminnelijke woorden van Adalbert en de bezorgde blikken van Emanuel liet welgevallen, gluurde Theodoor in de richting van de musici. De instrumenten die hij vanaf zijn plaats kon onderscheiden, leken op fluiten en hij zag ook een soort trommel, maar zijn aandacht werd vooral getrokken door de grijze vogel die voor hen op de tafel zat. Het beest leek op een duif, maar zijn snavel was enorm en wat hem nog het meest verbaasde was de onverstoorbare waarmee de vogel vlakbij die indianen rondscharrelde. Toen ze opstonden om hun muzikale acte de présence te geven, hupte het beest zowaar op een van hun schouders en bleef daar gewoon zitten! Bovendien droeg die muzikant een instrument dat niet